

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Fra bekymring til handling

From concern to action

Kandidatnummer 112

BLUBACH 2018/19

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Veileder: Elisabeth Bakke

Innleveringsdato: 31.05.2019

Antall ord: 9 863

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Forord

I prosessen med å skrive denne bacheloroppgaven har jeg møtt på både gode, og mindre gode dager. Jeg har møtt mennesker som viser et enormt engasjement og som gjør alt i sin makt for å heve fokuset på viktigheten av ivaretagelsen av barn utsatt for seksuelle overgrep. Dette er et tema som lenge har engasjert meg, og det er for meg blitt en hjertesak.

I prosessen har jeg lest om virkelige hendelser, overgrepsutsattes egne historier, ulike rapporter og undersøkelser, og domfellelser som har gitt meg sterke inntrykk og som jeg har båret på i hverdagen. Uavhengig av den tyngden dette medfører, ser jeg også hvordan det har styrket meg i møte med dette senere i livet. Nå, mer enn tidligere, ser jeg nødvendigheten og viktigheten av at vi som er i en relasjon til et barn, uavhengig av yrkestittel skaper bevissthet og fronter kunnskap om dette temaet slik at barna som trenger oss kan bli sett og ivaretatt.

Tusen takk til min veileder Elisabeth Bakke som har vært god hjelp og støtte i denne prosessen. Det har også flere av mine medstudenter vært, så tusen takk til dere. Jeg vil også rette en stor takk til informantene som med sitt store engasjement, har kommet med god informasjon og som har vist meg viktigheten ved å holde dette som en hjertesak. Og ikke minst vil jeg takke min samboer for den støtten og tålmodigheten han har gitt meg gjennom de oppturer og nedturer som kommer i arbeidet med en slik oppgave.

Bergen, 31. mai 2019

Stine Anita Løvli

Abstract

This bachelor thesis revolves around how interdisciplinary collaboration can influence kindergarten's ability to act when suspecting a child being subject to sexual abuse. Kindergarten's employees are obliged by law to act when having suspicion about children being subject to this. By having performed qualitative interviews with one leader of an advisory team and one educational leader in a kindergarten, we have discovered that kindergarten's usage of interdisciplinary advisory teams strengthens their ability to act quicker and more accurately when suspecting children being subject to sexual abuse. To be able to achieve those results, however, the kindergartens need to develop knowledge and skills on what to look for and on how to communicate properly on these matters internally. Sexual abuse is still a taboo, however, which may lead employees not to dare to take action when having suspicions. Therefore, to be able to fulfil their obligations, using advisory teams as a supplement to own decision making and developing knowledge and competencies internally in the kindergarten's organization can make kindergartens able to avoid such pitfalls. By doing so, such a collaboration may have potential life-changing effects for children being subject to sexual abuse.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	5
1.2 Oppgavens disposisjon	6
2.0 Teori	6
2.1 Seksuelle overgrep	6
2.1.1 Hva er seksuelle overgrep mot barn	6
2.1.2 Overgriperen	7
2.2 Barnehageansattes forpliktelser vesentlig for handling	8
2.2.1 Meldeplikt, taushetsplikt og avvergeplikt	9
2.3 Tverrfaglig samarbeid	10
2.4 Konsultasjonsteam om vold og seksuelle overgrep mot barn	11
3.0 Metode	12
3.1 Kvalitativt forskningsintervju	13
3.1.1 Intervjuguide	13
3.2 Informanter	13
3.3 Intervju og gjennomføring av datainnsamling	14
3.4 Ethiske vurderinger	15
3.4.1 Informasjon og samtykke	15
3.4.2 Sensitivitet	15
3.5 Undersøkelsens reliabilitet og validitet	16
3.5.1 Reliabilitet	16
3.5.2 Validitet	16
3.5.3 Styrker og svakheter ved det metodiske opplegge	17
4.0 Presentasjon av empiri	17
4.1 Konsultasjonsteam	18
4.1.1 Konsultasjonsteam om vold og seksuelle overgrep mot barn	18
4.1.2 Samarbeid med barnehagen	18
4.1.3 Nytteverdien av konsultasjonsteam	19
4.1.4 Utfordringer og mangler i samarbeidet	19
4.2 Pedagogisk leder	21
4.2.1 Tverrfaglig samarbeid	22
4.2.2 Samarbeid med tverrfaglig konsultasjonsteam	22
4.2.3 Nytteverdien av konsultasjonsteam	23
4.2.4 Utfordringer og mangler i det tverrfaglige samarbeidet	23
4.2.5 Få ansvaret opp på systemnivå	25
4.2.6 Kunnskap for å melde og handle	25
5.0 Drøfting	26
5.1 Kompetanse som kjerneressurs for fruktbart samarbeid	26
5.2 Effekter ved samarbeidet	28
5.3 Utfordringer med tverrfaglig samarbeidet	29
5.4 Etablering for å oppnå fruktbart samarbeid	30
6.0 Avslutning	31
Referanseliste	33
Vedlegg 1-6	38

1.0 Innledning

”Vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt mot barn er uten tvil en av de største truslene mot folkehelsen.” (NOU 2017:12, 2017, s. 27). Norske undersøkelser viser at 1 av 5 kvinner og 1 av 10 menn, skal ha blitt utsatt for seksuelle overgrep som barn. Dette er urovekkende høye tall og selv disse tallene er langt i fra det reelle antallet da det er en stor del mørke tall som av ulike årsaker ikke lar seg medregne (Søftestad, 2018, s. 28). Statistikk viser at det fra 2016 til 2017 var en økning av siktelsler på henholdsvis 15% (Bufdir, 2018).

I rapporter og strategier som Norsk offentlig utredning 2017:12 Svikt og svik og En god barndom varer livet ut (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013), pekes det på viktigheten av et tverrfaglig samarbeid for å kunne ivareta barn som er utsatt for vold og overgrep. NOU rapporten Svikt og svik (2017) viser til at det forekommer svikt i det tverrfaglige samarbeidet og at dette går på bekostning av barna. Av barnekonvensjonens artikkel 19 skal barnet beskyttes for alle former for fysisk og psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnytting, herunder seksuelt misbruk, dette må vi voksne sørge for å etterkomme. Barnehagen og dens ansatte står i en særstilling til å kunne fange opp tegn, signaler eller utsagn som kan vise til at et barn kan være utsatt for seksuelle overgrep ettersom de er i daglig interaksjon med barna. Det er også den ansattes plikt å melde ifra ved en bekymring eller mistanke (Rammeplan for barnehagen, 2017, s. 11).

Med dette til etterfølge er min problemstilling som følger;

”Hvordan kan barnehagen gjennom tverrfaglig samarbeid best ivareta barn ved mistanke om seksuelle overgrep?”

Det er helt avgjørende at barnehagen har et godt tverrfaglig samarbeid med øvrige hjelpeinstanser for å sørge for at et barn blir ivaretatt dersom det foreligger en mistanke om seksuelle overgrep. Med denne oppgaven ønsker jeg å få et innblikk i hvordan barnehagen arbeider fra det oppstår en bekymring og til handling, med særlig fokus på samarbeidet med tverrfaglig konsultasjonsteam. Oppgaven vil ta sikte på å belyse hvilken nytteverdi dette samarbeidet kan ha, samt belyse eventuelle utfordringer som kan oppstå i og rundt et slikt samarbeid, som alt vil påvirke ivaretagelsen av barna.

1.2 Oppgavens disposisjon

I oppgavens kapittel 2.0 vil jeg presentere teori som er relevant for problemstillingen. Metoden danner grunnlaget for empiri, og vil bli gjort rede for i oppgavens kapittel 3.0, før jeg viser til resultatene av forskningen i kapittel 4.0. Deretter vil jeg knytte funnene opp mot teori i et drøftingskapittel. Til slutt vil jeg sammenfatte en avslutning.

2.0 Teori

2.1 Seksuelle overgrep

2.1.1 Hva er seksuelle overgrep mot barn

Seksuelle overgrep er et begrep som er komplekst og derav vanskelig å definere. Siri Søftestad (2018, s. 22) stiller spørsmålsteget ved hvordan vi skal kunne definere seksuelle overgrep mot barn slik at det innefatter alle de aspekter som er en del av dette. Definisjoner av seksuelle overgrep mot barn blir gjerne utformet etter det formål den skal brukes i. I et psykologisk perspektiv kan seksuelle overgrep legges frem som en seksuell handling utført mot et barn som ikke er modent nok til å kunne gi sitt samtykke, der handlingen krenker barnets integritet og den voksne utnytter sin avhengighet eller maktposisjon, for å tilfredsstille sine egne behov (Sosial- og helsedirektoratet, 2003, s. 9). Etter straffelovens kapittel 26 Seksuallovbrudd (2005, §291-320), kan det sammenfattes en juridisk definisjon der seksuelle overgrep er seksuell omgang, seksuell handling eller seksuell atferd gjort mot en annen uten dens samtykke. Margrete Wiede Aasland (2014, s. 33) har utformet en definisjon som tar sikte på begge disse; ”Seksuelle overgrep er når en autoritetsperson tvinger, lokker eller lurer barnet til å delta i eller se på seksuell omgang, handling eller atferd». Aasland sin definisjonen av seksuelle overgrep vil legges til grunn i denne oppgaven.

Det er heller ikke entydig hvordan barn skal defineres. Myndighetsalderen i Norge er 18 år og personer vil være under beskyttelse av barnet frem til denne alderen jf. barnevernsloven §1-3 (1992), dersom noe skulle skje. Jf. straffeloven (2005, §291-320) er den seksuelle lavalder i Norge 16 år. Dette er lovfestet for å skulle beskytte barn og unge mot seksuelle overgrep. Marit Hoem Kvam(2001, s.22) skriver at det til tross for den seksuelle lavalder ikke alltid er

slik at noen mennesker mentalt har ”..nådd det utviklingstrinnet deres kronologiske alder tilsier.”. Med dette mener hun at ikke alle har nådd det kunnskapsnivået og forståelsen som skal til for å kunne gi et samtykke til en seksuell handling. Herunder kan det være de som er sent utviklet, ungdommer fra beskyttede miljøer, samt de med fysisk og psykisk funksjonshemming.

Oppgaven vil primært handle om barn i barnehagealder, null til seks år. Statistikk og generelle opplysninger som blir nevnt vil kunne innebefatte også de som omtales som barn etter øvrig lovverk, da 18 år.

2.1.2 Overgriperen

Overgriperne er ikke en homogen gruppe. De er barn, menn eller kvinner av ulik alder, sosial status, yrkesstatus og ulik etnisitet. Det kan være en lege, barnehage- eller skoleansatt eller det kan være noen i barnets nære relasjon. Det er viktig at vi er bevisst at overgripere er som hvem som helst andre, for ikke å se oss blinde og med det ikke evne å avdekke tilfeller (Søftestad, 2018, s.29).

Ser vi på statistikk hentet fra Bufdir (2017) fremkommer det at det ved 98 – 100% av overgrepene utført mot jenter under 18 år, er menn som står bak. Det er også høyest andel menn som forgriper seg på gutter. Derimot viser statistikken at mellom 16 og 18 % av overgrep utført mot gutter, er begått av kvinner. Statistikken viser at cirka 30% av seksuelle overgrep mot barn og unge, blir utført av andre barn og unge. Kripos har utarbeidet en rapport der de blant annet har sett på alder til personer dømt for seksuelle overgrep mot barn. Funnene viser at mer enn halvparten av overgrepene som er begått mot barn under 14 år, er begått av personer mellom 15 og 24 år (2016). Av studien ”LISA, longitudinal investigation of sexual abuse” utgitt i 2012 finner vi at det i 88% av tilfellene var slik at barnet kjente overgriperen (Ståle Pallesen, referert i Aasland, 2014, s. 55).

Seksuelle overgrep mot barn vil i oppgaven være en fellesbetegnelse for overgrep mot barn begått i alle type relasjoner der barn misbrukes seksuelt.

2.1.3 Omfang av seksuelle overgrep

Det finnes en rekke internasjonale og nasjonale undersøkelser på omfanget av seksuelle overgrep og tallet vil være ulike som følge av ulike definisjoner og antall informanter som er

tatt med. Likevel kan det hevdes at seksuelle overgrep er veldokumentert i Norge. Søftestad viser til en faktaoversikt fra Verdens helseorganisasjon (2016), der det rapporteres at en av fem kvinner og en av tretten menn har opplevd seksuelle overgrep i barndommen. Dette er i tråd med funn i Norge (Søftestad, 2018, s.26).

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, heretter forkortet NKVTS, gjennomførte i 2014 en undersøkelse for å se på forekomsten av vold og seksuelle overgrep i den norske befolkningen. Undersøkelsen avdekket et betydelig omfang og at de som hadde vært utsatt hadde vært utsatt for flere former for vold og overgrep, samt at det var en sammenheng mellom det å ha vært utsatt for overgrep som barn og å oppleve nye overgrep som voksen. Rapporten viser at det er mer enn en av fem kvinner og en av ti menn som har vært utsatt for seksuelle overgrep før fylte 18 år. Av disse overgrepene opplevde 10.2 % av kvinnene og 3.5 % av mennene overgrepene før fylte 13 år, og av disse var overgriperen minst fem år eldre (Thoresen og Hjemdal, s. 110). Av disse tilfellene hadde en av fire aldri fortalt om overgrepene til noen (s.112). Basert på undersøkelsen og flere, kan man anta at mørketallene også er svært høye og at de da reelle tallene over barn utsatt for seksuelle overgrep er høyere.

Det er også oppklart flere seksuallovbrudd mot barn de senere årene. Statistisk sentralbyrå (2018) viser til at det i 2017 ble tatt ut 3134 siktelsler mot 1774 forskjellige personer for seksuallovbrudd. Dette er henholdsvis 15 og 7 prosent flere enn 2016.

Ser man på omfanget av seksuelle overgrep og på ulike forskningsrapporter kan det tyde på at vi står ovenfor en tabuisering, dette på tross av at det snakkes mere om nå en tidligere. Ifølge Redd Barna (u.å) er et av Norges mest underkommuniserte og tabubelagte temaer nettopp seksuelle overgrep. Det er forbundet med fortielse, skam og skyld. Dette selv om det er et av de største samfunnsproblemene vi står ovenfor.

2.2 Barnehageansattes forpliktelser vesentlig for handling.

”Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemme ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling” (Barnehageloven §1, 2005).

Som barnehageansatt er man gitt et mandat som tar sikte på at barna blant annet skal oppleve trygghet og omsorg. Barnehagens ansatte skal se og høre, observere og forholde seg til barnet. Gjennom dette står barnehageansatte i en særstilling til å fange opp uregelmessigheter og til at de kan oppleve bekymring eller mistanke knyttet til et barns livssituasjon (Søftestad, 2018, s. 140). Den særskilte muligheten og ansvaret barnehagens ansatte står ovenfor står nedfelt også i Rammeplan for barnehagen. Her spesifiseres barnehageansattes ansvar, nødvendigheten av kunnskap og personalets plikt (2017, s.11).

”Gjennom den daglige og nære kontakten med barna er barnehagen i en sentral posisjon til å kunne observere og motta informasjon om barnas omsorgs- og livssituasjon. Personalet skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og vite hvordan dette kan forebygges og oppdages. Personalet skal kjenne til opplysningsplikten til barnevernet, jf. barnehageloven § 22 ”.

2.2.1 Meldeplikt, taushetsplikt og avvergeplikt

Som privatperson og som yrkesutøvere i yrker der man arbeider med barn, må man være klar over sine juridiske plikter til handling dersom det fattes en mistanke om at et barn er utsatt for vold, seksuelle overgrep eller omsorgssvikt.

Taushetsplikt

Offentlige ansatte og fagfolk for øvrig, er forpliktet etter egen virksomhets lovverk og forvaltningsloven, til å overholde sin taushetsplikt jf. barnehageloven §22 (2005) og forvaltningsloven §13 (1967). Taushetsplikten skal blant annet sikre at andre ikke får tilgang eller kjennskap til personlige forhold. Herunder vil det blant annet være sensitiv informasjon vedrørende enkeltbarn og familieforhold, og personopplysninger.

Opplysningsplikt

Opplysningsplikten står lovfestet i barnevernloven §4-6 (1992) og for barnehageansatte står det også nedfelt i barnehageloven §22 (2005). Opplysningsplikten innebærer at det ved bekymring eller mistanke om at et barn er utsatt for vold, overgrep eller omsorgssvikt, skal meldes ifra til Barnevernstjenesten. Følgelig vil opplysningsplikten innebære at taushetsbelagte opplysninger kan videreformidles ved melding.

Avvergeplikt

Dersom du med høy sannsynlighet eller med sikkerhet vet, at en straffbar handling vil skje er du forpliktet jf. straffeloven §196 (2005) til å avverge situasjonen. Dette kan være ved at du observerer en hendelse som kan utarte seg eller ved at det foreligger så mye informasjon om en mulig hendelse at du må forhindre det.

2.3 Tverrfaglig samarbeid

Samarbeid handler om det relasjonelle forholdet mellom mennesker der man respekterer hverandres kunnskap, egenskaper, ferdigheter og holdninger. Dette for å sammen jobbe mot felles mål. Et likeverdig forhold der ulikheter skal legges sammen for slik å bli en styrke i det felles arbeidet man står ovenfor (Rasmussen, 2012, s. 10). Når det er snakk om tverrfaglig samarbeid handler det om samarbeid mellom ulike yrkesgrupper som jobber mot et felles mål, der nettopp de ulike fagkompetansene, kunnskapen og ferdigheten sammen vil kunne bidra til å nå det felles mål som i denne sammenhengen er å se og hjelpe de sårbare barna (Søftestad, 2018, s. 222).

I barnehagens virksomhet foregår det et kontinuerlig samarbeid mellom ulike aktører, det være foreldre, medarbeidere, eiere eller kommunen. Samarbeid mellom ulike faggrupper og instanser er særlig viktig i arbeidet med de som er utsatt eller hjelpetrengende (Glavin og Erdal, 2018, s. 172). Nedfelt i flere etaters lovverk finner vi plikten til å samarbeide, spesielt for barnehagen er ansvaret om tverrfaglig samarbeid nedfelt i barnehagens forskrift, Rammeplanen for barnehagen (2017, s. 16);

”Styreren skal sikre at barnehagen har innarbeidet rutiner for samarbeid med relevante institusjoner, slik som skole, helsestasjon, den pedagog-psykologiske tjenesten og barnevernet.”

For at et tverrfaglig samarbeid best skal fungere er det essensielt å ha god domenekompatibilitet, ideologisk og kvalitetsmessigkompatibilitet og mandatkompatibilitet. Dette vil si at virksomhetene som inngår i et tverrfaglig samarbeid i størst mulig grad har sammenfallende interesser, felles faglig plattform og felles styring- og handlingsplattform. Arbeidsmetoder, forståelser, mål og interesser er dermed sentrale nøkkelord for å oppnå

kvalitet på samarbeidet (Harald Knudsen, 2004, referert i Søftestad, 2018, s. 245).

Høy kompetanse innad i hver etat vil bidra til å styrke kvaliteten på det tverrfaglige samarbeidet. Hver etat er selv ansvarlig for å inneha den kompetansen som er nødvendig for å ivareta organisasjonens oppgaver (Søftestad, 2018, s.235). Søftestad (2018, s.235) hevder at formell kompetanse som går på teorier, metode og rutiner ikke alene gir faglig trygghet, men at det også er nødvendig med uformell kompetanse som går på personlig karakter.

Rapporten NOU 2017:12 Svikt og svik er en gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt. Rapportens navn gjenspeiler de funn som ble funnet i utarbeidingen av rapporten. Et av sviktene det blir pekt på er svikt i det tverrfaglige samarbeidet. Det pekes også på at terskelen for å melde ifra ved bekymring eller mistanke er for høy. I saksgjennomgangen så utvalget eksempler på at tjenestene ikke arbeidet godt nok sammen. En av utfordringene har vært at nødvendig og viktig informasjon har gått tapt og at barn ikke har fått den hjelpen de har behov for tidlig nok eller ikke i det hele tatt. Videre peker rapporten på at taushetsplikten og deling av informasjon tolkes ulikt innad i tjenester og at dette er utfordrende for samarbeidet. Mangelen på kunnskap, følelsen av usikkerhet og manglende rutiner for sikring av samarbeidet nevnes så videre som utfordrende, sammen med manglende tid og ressurser for samarbeidet (s. 55-56).

2.4 Konsultasjonsteam om vold og seksuelle overgrep mot barn

Beskrivelsen som følger vil være en beskrivelse ut ifra Ressurssenter om vald, traumatiser stress og sjølvmoedsførebbygging, heretter kalt RVTS Vest, sin modell.

Et konsultasjonsteam er et tverrfaglig og tverretatlig sammensatt team, bestående av ulike faginstanser som alle er i en form for interaksjon med barn. Teamet har blitt gitt et mandat til å gi råd, veiledning og konsultasjon til offentlige tjenester og privatpersoner som har en bekymring for at et barn er utsatt for vold, seksuelle overgrep eller omsorgssvikt. Tilbudet er et lavterskeltilbud, slik at fagfolk kan kontakte teamet dersom det oppstår en bekymring. De trenger ikke å være sikre og alle saker som legges frem vil være anonymisert. De tar sikte på å være en tidlig innsats og hovedmålet med konsultasjonsteam er å øke avdekkingen av vold og overgrep mot barn, og å gjøre dette gjennom å gi råd og veiledning til rådsøkeren. De kan også bidra med kurs til offentlige tjenester (RVTS Vest, u.å. a). Konsultasjonsteam bruker

Reflekterende team-modell med visse tilpasninger som metodikk i arbeidet. Formålet med metoden er å bidra til at råde søker skal få en større forståelse av saken de strever med ved å lytte til refleksjonen og drøftingen som gjøres av teammedlemmene. Det som bryter med modellen er når de velger å gi råde søkeren råd i ettertid, men dette velger de å gjøre da temaet seksuelle overgrep mot barn i stor grad er tabuisert og temaet formål er å gi råd og veiledning (RVTS Vest, u.å. b). Teammedlemmene har ingen myndighet eller ansvar for hva som skjer videre med sakne, men de stiller seg til disposisjon for videre råd og veiledning i prosessen videre (Søftestad, 2018, 248).

Siden barnehagen kan benytte seg av konsultasjonsteamets veiledning og kompetanse utgjør konsultasjonsteam en viktig del av barnehagens tverrfaglige samarbeid for ivaretagelse av barn. For å besvare min problemstilling vil jeg ha fokus på barnehagens samarbeid med konsultasjonsteam, da det er ønskelig å se om konsultasjonsteam kan være et viktig ledd i prosessen fra bekymring til handling.

3.0 Metode

Problemstillingen og hva jeg ønsket å få ut av de empiriske undersøkelsene er grunnlaget for valg av metode (Askheim og Grenness, 2008, s. 81). Kvalitativ metode bygger på hermeneutikk (fortolkning) og fenomenologi (menneskelig erfaring) (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2010. 15.jan). Da jeg ønsket å få en grundigere forståelse av og innsikt i hvordan det tverrfaglige samarbeidet kan være hensiktsmessig for ivaretagelsen av barn ved mistanke om seksuelle overgrep, ble det naturlig for meg å velge kvalitativ forskningsmetode, der nettopp hensikten er å oppnå en grundigere forståelse (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2010, s. 32). I motsetning til kvantitativ metode, der forskningen baserer seg på å finne ut hvor mye som finnes av noe, baserer gjerne kvalitativ metode seg på hvordan noe fremstår, sies, gjøres eller oppleves (Brinkmann & Tanggaard, 2012, s. 11). For å få svar på spørsmål knyttet til min problemstilling, fant jeg det mest hensiktsmessig å velge kvalitativt forskningsintervju som datainnsamlingsmetode.

3.1 Kvalitativt forskningsintervju

Kvalitativt intervju er godt egnet for å få frem deltakernes tanker, erfaringer og følelser (Dalen, 2011, s. 17). For å oppnå dette valgte jeg å holde et semistrukturert dybdeintervju, som tar sikte på at informantens egne perspektiv skal komme til synet i temaer der dagliglivet skal forstås (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 46). Jeg ønsket at intervjuet skulle bære preg av å ligne en samtale der informanten kunne snakke noenlunde fritt, men holde seg til temaet slik at jeg fikk svar som kunne bidra til å belyse problemstillingen min. Det semistrukturerte dybdeintervjuet ligger nært opp til en hverdagssamtale, men som et profesjonelt intervju vil det ha et formål. Det vil være ledet via en intervjuguide som inneholder bestemte temaer og hovedspørsmål (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 46).

3.1.1 Intervjuguide

Formålet med en intervjuguide er å strukturere intervjuforløpet. For et semistrukturert intervju er det vanlig å ha en intervjuguide som er emnebasert, der det foreligger forslag til spørsmål (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 162).

Ved utarbeiding av intervjuguidene (vedlegg 3 og 4) reflekterte jeg over hvilke spørsmål det ville være hensiktsmessig å stille for å kunne få svar som ville bidra til å belyse problemstillingen min. Det var nødvendig å utarbeide to intervjuguides da jeg hadde informanter fra to ulike fagfelt. Dermed ble hver av intervjuguidene tilpasset den enkelte, men med de samme overordnede emnene og åpne spørsmål som omhandlet tverrfaglig samarbeid, nytteverdi og utfordringer. Intervjuguiden var kun retningsgivende under intervjuene, og ble ikke fulgt punktvis, ettersom intervjuet hadde en naturlig flyt der det falt naturlig å stille spørsmål som ikke var oppført i guiden.

3.2 Informanter

For valg av informanter var det essensielt at informantene hadde den kunnskapen som var nødvendig for å gi en god og utfyllende besvarelse. Når man skal samle inn data, det være i litteraturen eller gjennom mennesker som informasjonskilder, må dataen være relevant for problemstillingen og informantene må kunne gi uttømmende svar på spørsmål knyttet til

problemstillingen (Dalland, 2007, s. 93).

Ettersom jeg ønsket å se på det tverrfaglige samarbeidet mellom barnehagen og tverrfaglig konsultasjonsteam falt det seg naturlig å få tak i informanter fra barnehage og fra konsultasjonsteam. For å rekruttere informanter sendte jeg i første omgang ut mail med vedlagt informasjonsskriv (Vedlegg 1) til ulike barnehager, der jeg valgte å henvendte meg til styrer for å få informasjon og refleksjon rundt samarbeid og prosess fra bekymring til

handling, fra et lederperspektiv. Lederperspektivet er ønsket da det er styrer som sitter på det overordnede ansvaret for å sørge for ivaretagelsen av barna, samt har ansvaret for personalets kompetanse. Jeg valgte også å sende en mail med informasjonsskriv (Vedlegg 2) til en person jeg visste hadde en forbindelse med konsultasjonsteam i håp om at vedkommende ønsket å delta.

Ved valg av representanter for barnehagen ønsket jeg å komme i kontakt med to styrere. Etter å ha hatt utfordringer med å finne villige informanter, etter å ha forsøkt per mail og telefon til en rekke barnehager, var representanten for konsultasjonsteam svært behjelpelig når dette ble kjent for han. Slik ble det arrangert et møte med en av barnehagene som er i tilknytning til dette konsultasjonsteamet og med en informant som hadde brukt konsultasjonsteam tidligere. Ved at informanten for konsultasjonsteam ble et mellomledd, oppstod det en misforståelse, og dette resulterte i at informanten fra barnehagen var en pedagogisk leder og ikke styrer. Informant fra barnehagen vil heretter bli kalt Pedagogisk leder og representant for konsultasjonsteam vil heretter bli nevnt som Konsultasjonsteam, eller Leder for konsultasjonsteam.

3.3 Intervju og gjennomføring av datainnsamling

Gjennomføring av intervjuene foregikk på samme dag og det ble det disponert et rom i barnehagen for å avholde intervju med først Leder for konsultasjonsteam, og deretter Pedagogisk leder.

Før vi startet selve intervjuet valgte jeg å gjengi informasjon fra informasjonsskrivet (vedlegg 1 og 2) slik at det ikke var noe uavklart før de skrev under på samtykkeerklæringen.

For å kunne fokusere på intervjuets innhold valgte jeg å bruke en diktafon i intervjuene. Å benytte lydopptak er hensiktsmessig ved at jeg som intervjuer vil kunne konsentrere meg om intervjuets emne og dynamikk (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 205). Da blir ordbruk, tonefall og pauser registrert og det hjelper når den innsamlede dataen skal analyseres og drøftes. Som støtte til båndopptakeren hadde jeg med skrivesaker slik at jeg kunne notere stikkord når det var noe spesielt og noterte gjerne ned tiden som sto oppført på diktafonen når det ble sagt noe jeg ønsket å gå nærmere inn på eller som jeg reagerte på.

Jeg utarbeidet en felles intervjuguide for det som da skulle være til styrer (vedlegg 3), samt en egen til Leder for konsultasjonsteam (vedlegg 4). Ved intervju med Pedagogisk leder, ble da intervjuguide for styrer brukt, men med noe tilpassing av spørsmål sånn at det ble mulig for informanten å svare, samt for meg å få den informasjonen jeg hadde behov for. Der det var nødvendig fikk jeg oppklaringer, og ved noen svar åpnet det for nye spørsmål som ikke var en del av guiden.

3.4 Etiske vurderinger

3.4.1 Informasjon og samtykke

De etiske hensynene er viktig for å ivareta informantenes personvern og for å sikre troverdighet av forskningsresultatene (Dalland, 2007, s.232). Informantene fikk utdelt et informasjonsskriv (vedlegg 1 og 2), der innledningen er en forespørsel om deltakelse fulgt av videre informasjon om forskningens formål, hvem som vil ha tilgang til informasjonen, hvordan den oppsamlede dataen og informasjonen er tenkt brukt, samt hva følgende av å delta i prosjektet medfører. Samtlige av deltakerne skrev under på et samtykkeskjema som skal sørge for at deltakernes integritet ivaretas og sikre at informantene er klar over sin frivillige deltakelse og at de til enhver tid kan trekke sitt samtykke uten videre konsekvenser. For å sikre at informasjonen er tilstrekkelig benyttet jeg malen for informasjonsskriv og samtykke utarbeidet av Nasjonalt senter for forskningsdata. Denne sikrer at krav gitt i De forskningsetiske retningslinjene blir innfridd (2010). De kvalitative intervjuene ble heller ikke utført før jeg fikk godkjenning fra Norsk senter for forskningsdata (vedlegg 5).

3.4.2 Sensitivitet

Som følge av at undersøkelsen har et sensitivt tema er det viktig at jeg er bevisst min fremtoning. Sensitive temaer kan føre til reaksjoner hos informantene ved at det kan vekke tidligere, kanskje ubevisste problemer fra personens liv (Dalen, 2011, s. 22). Jeg var anerkjennende og viste til at dette er et tema jeg tar med den høyeste seriøsitet og

interesse. Noen spørsmål knyttet seg til informantens egne opplevelser og erfaringer, men jeg gjorde det klart for vedkommende at han eller hun ikke var forpliktet til å svare på disse og dersom det var ønskelig for deltakeren ville jeg ikke ta lydopptak, men heller skrive notater.

3.5 Undersøkelsens reliabilitet og validitet

3.5.1. Reliabilitet

For at undersøkelsen skal ha troverdighet, stilles det ulike krav til data. Undersøkelsens reliabilitet og validitet må vurderes. Reliabilitet handler om hvor pålitelig undersøkelsen er. Hvilket data som blir brukt i undersøkelsen, hvordan dette samles inn, og hvordan det blir bearbeidet er avgjørende for undersøkelsens reliabilitet (Johannessen, Tuft og Christoffersen 2010, s. 40). For å sørge for oppgavens reliabilitet, ble det utført et grundig forarbeid der jeg har vurdert hvilke informanter som ville kunne bidra med den mest hensiktsmessige og uttømmende informasjonen. Valg av intervjupersoner er ikke avgjørende nok i seg selv for å sørge for at problemstillingen blir besvart. Spørsmålene som stilles er derfor nøye gjennomtenkt slik at man kunne snakke fritt, med det formål å fange opp de sentrale sidene ved problemstillingen min (Dalland, 2007, s. 93). Ved at jeg har brukt diktafon for opptak av intervjuene har det bidratt til at informantenes informasjon ble korrekt nedskrevet i transkripsjonen av intervjuene, og jeg har kunnet plukke ut den mest relevante empirien til drøftingen.

3.5.2 Validitet

Dataen som samles må være relevant og gyldig for å svare på problemstillingen (Dalland, 2007, s. 48). Validitet dreier seg om hvorvidt det innsamlede datamateriale er relevant for å kunne besvare min problemstilling. Ved at jeg har valgt et kvalitativt forskningsintervju ville det være mulig for meg å omstille spørsmål eller stille nye spørsmål underveis i intervjuet dersom jeg merket at det var et behov for det, for slik å kunne besvare problemstillingen.

3.5.3 Styrker og svakheter ved det metodiske opplegge

Det vil i kvalitative undersøkelser finnes feilmarginer man må ta høyde for. Av 24 mail sendt til ulike barnehager, fikk jeg mailrespons fra kun tre barnehager. Med det valgte jeg å ringe de øvrige barnehagene, men uten hell. Dataen jeg samler inn vil være fra et fåtall, men intervjuene har da vært dybdeintervju hvor det har vært mulig å gå grundigere inn i tematikken for å få en dypere forståelse for problemstillingen (Lynne, u.å). Det var satt av god tid til begge intervjuene slik at det var mulig å trekke ut så mye informasjon som mulig. Intervjuet med Leder for konsultasjonsteam varte i 46 minutter og intervjuet med Pedagogisk leder varte i 66 minutter.

Kommunikasjonsprosessen i seg selv vil også være relevant å nevne som en mulig feilkilde. Spørsmål kan ha blitt oppfattet feil av informanten, og jeg kan ha misforstått de svarene som er blitt avgitt (Dalland, 2007, s.97). Intervjuene er transkribert til bokmål, men begge informanten hadde dialekt og i denne prosessen kan misforståelser eller ordbruk være noe fravikende. Som forsker vil man bære med seg forhistorie, kunnskap og holdninger inn i undersøkelsen, dette vil påvirke hvordan man opptrer for informantene, samt påvirke hvordan man senere bearbeider og tolker dataen. Ved å gi en åpen og detaljert framstilling av forskningsprosessen, vil reliabiliteten bli styrket (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010, 240).

4.0 Presentasjon av empiri

Intervjuene ble som nevnt utført med en representant for konsultasjonsteam og en for barnehagen. Empirien som presenteres er de mest relevante funnene for å besvare min problemstilling som fokuserer på tverrfaglig samarbeid, og vil være delt inn i kategorier ut ifra informantenes svar. Som følge av at dataene kommer fra informanter fra ulike fagfelt og med ulike forutsetninger vil det først blir presentert funn gjort ved intervju med representanten fra konsultasjonsteam, og deretter funn fra intervju med Pedagogisk leder. Valg av rekkefølge baseres på at det ved intervju med leder for konsultasjonsteam ble gjort rede for hvordan de arbeider. Informantenes svar vil være markert i kursiv og med anførselstegn.

4.1 Konsultasjonsteam

Av intervjuet med konsultasjonsteam var det ønskelig å få muligheten til en bedre forståelse av hvordan de jobber, samt høre hvilke tanker de har om samarbeidet med barnehagen og hvordan vi kan styrke samarbeidet. Informanten fra konsultasjonsteam hadde bakgrunn som barnevernspedagog og jobber nå i en kommunal stilling i tillegg til å være koordinator for konsultasjonsteam i en 20% stilling.

4.1.1 Konsultasjonsteam om vold og seksuelle overgrep mot barn

Innledningsvis ble det stilt spørsmål rundt organiseringen av konsultasjonsteam, hvem som sitter i det og hvorfor det er satt sammen slik det er, samt hvordan de arbeider. Dette for å få en større forståelse for arbeidet de utfører. Leder for konsultasjonsteam ga en nøye gjennomgang av konsultasjonsteamet og konsultasjonsteamets prosesser.

Min sammenfattelse av hva leder for konsultasjonsteam forteller om tverrfaglig konsultasjonsteam er lagt ved som vedlegg 6 som følge av at denne informasjonen ikke er den mest essensielle for å svare på min problemstilling, men informasjonen gir likevel mye nyttig informasjon som vil bidra til bedre forståelse for arbeid og viktigheten av å bruke de, i tillegg til det som videre følger i oppgaven.

4.1.2 Samarbeid med barnehagen

På spørsmål om hvordan samarbeidet med barnehagene oppfattes svarer leder for konsultasjonsteam at han oppfatter samarbeidet som godt, men at det er varierende som følge av at de kun er et tilbud og barnehagene selv er ansvarlige for å ta kontakt. Han påpeker derfor viktigheten av at konsultasjonsteamene gjør seg synlig og er lett tilgjengelig for de som har en bekymring. Han forteller at noen barnehager er flinke til å ta kontakt enten over mail eller telefon for en samtale eller avtale en konsultasjon, og noen plasser har han vært flere ganger å holdt kurs, mens andre tar ingen kontakt.

”Men jeg opplever at de som tar kontakt og kommer til oss er fornøyde og det er på den måten vi tilbyr samarbeid på en måte. Vi er kun samarbeidspartner for de når de har konkrete saker eller bekymringer.”

Det blir stilt et spørsmål om de har oversikt over hvor mange som benytter seg av tilbudene til konsultasjonsteam, og han forteller da at de fører statistikk over antall bekymrings saker de mottar fra barnehage, og andre fagetater. Statistikken viser hvem fagetat som har meldt inn hvilke saker, hvilke råd som er blitt gitt og hvor mange kurs som er blitt holdt. Barnehagene ligger høyt oppe på listen over kontakt.

”Det er vel ganske bra til å være barnehage, for jeg vet at barnehager ofte er dårlig til å melde til barnevernet så er det ganske bra altså.”

Han forteller videre at det under konsultasjonen er viktig at det er etablert et godt miljø, der den som har kontaktet teamet skal føle trygghet til å fortelle og hvor det skal være rom for å luften alle tanker. Når konsultasjonen er over stiller fremdeles konsultasjonsteamet seg til disposisjons om vedkommende skulle trenge mere veiledning eller støtte i prosessen som følger etter. Utover dette er det ikke lenger et samarbeid. Men de blir oppfordret til å snakke med sin leder for ikke å stå alene i det.

4.1.3 Nytteverdien av konsultasjonsteam

Ved spørsmål om hva han vil si er nytteverdien av konsultasjonsteam forteller han at de først og fremst er en plass å henvende seg, og målet er å komme inn så tidlig som mulig når en person kjenner på den mindre gode magesfølelsen. Å være en plass de kan komme for å luften bekymringen sin og møte støtte. De vil fungere som et mellomledd for de som har en bekymring, slik at den kan få råd, veiledning og ikke minst støtte til vider handling.

”For jeg tenker at terskelen før en begynner å ta kontakt med barnevernet selv om man kan ta anonyme drøftinger der også, så er terskelen høyere så man venter lenger, og hvertfall når det gjelder vold og overgrep.”

Han forteller videre at tenker det er mer hensiktsmessig med et tverrfaglig team som sitter å er med på den anonyme drøftingen, enn en saksbehandler som sitter å tar imot en sak og som kanskje ikke har dette som hovedtema faglig.

4.1.4 utfordringer og mangler i samarbeidet

Ved intervjuet kom det frem utfordringer knyttet til samarbeidet og mulige årsaker til at samarbeidet er fraværende. På spørsmål om de savnet noe fra barnehagene som kunne bidra til et godt samarbeid fortalte han at de som tar kontakt fra barnehagen stort sett er veldig flinke til å forklare situasjonen og utdype, samt dokumentere hendelser med blant annet loggføring. Utfordringen er at det har gått alt for lang tid før de tok kontakt, som følge av at de av ulike grunner har vært usikre rundt sin bekymring og hvordan handle. Han presiserer at dette ikke bare er noe han tror er en utfordring knyttet til samarbeidet dem imellom, men også med andre instanser.

Usikkerhet

På hva som kan være årsaken til denne usikkerheten kommer vi inn på det som blir forklart som sentral utfordringene med samarbeidet, det at terskelen for å melde sin bekymring er alt for stor. Denne terskelen trekkes frem som en utfordring både i det pågående samarbeidet og som en utfordring knyttet til at noen velger å ikke ta kontakt.

Han får så spørsmål om hva han tror kan være årsaker til at terskelen er så høy for å melde eller å ta kontakt. Da svarer han at mye av utfordringen ligger i at fenomener om barn som er utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt fremdeles er tabubelagt og dermed noe vi ikke skal snakke om. Videre forteller han at andre årsaker kan være redsel for at ting blir verre for barnet, reaksjonene til foreldrene eller familieødeleggelse, tidspress i en travel hverdag eller usikkerhet rundt egen kunnskap.

” Det er ganske mange grunner også at en ikke vil se, våger ikke se. Asså du tror det ikke før du ser det. Rettere sagt, du ser det ikke før du tror det.”

Kunnskap

En annen viktig del som blir trukket frem for både å senke terskelen og å få til et godt samarbeid er kunnskapen.

”Kunnskap! Helt klart. Når man sprer kunnskap i barnehage og skole så må man være oppdatert på hvordan barnevern og politi jobber, og å ha kunnskap om ting rundt temaet for da forstår man at det er nødvendig å melde. Kunnskap er alfa og omega.”

Leder for konsultasjonsteam forteller også at han til tider får kjennskap til saker som er blitt løst på en veldig dårlig måte som følge av at personen ikke har hatt den nødvendige kunnskapen om hvordan avdekke, hvilke plikter man har og hvordan man skal handle. Derfor bidrar han med kurs for de som ønsker det slik at man kan få grunnleggende kunnskap om hva man kan se på og hva man bør og skal gjøre dersom det oppstår en bekymring eller mistanke. Noen velger å benytte seg av den tjenesten, men ikke på langt nær så mange som han ønsker.

”Jeg har jo ingen myndighet til å pålegge noen å ha kurs og jeg syntes jo dette er noe alle burde ha akkurat som førstehjelpskurs, annenhver år eller noe sånt fordi det må holdes varmt og vi glemmer det fort.

At teammedlemmene er kompetente trekkes også frem. De som kommer inn til de må oppleve at teammedlemmene har god og nødvendig kunnskap, og at de tar personen på alvor.

Informanten forteller at det slett ikke er alle som innehar kunnskap eller forståelse for konsultasjonsteam. Når det blir sendt ut tydelig informasjon om at et møte skal finne sted og at det er mulig, dersom ønskelig, å komme med sine tanker, kan de motta svar om at de dessverre ikke har mulighet til å delta på møte. *”Det nødvendig at vi er tydelige og frempå.”*.

Videre forteller han at han føler et svikt i samarbeidet fordi noen ikke tar konsultasjonen på alvor og ikke følger råd som at de for eksempel bør observere barnet og kontakte barnevernet, eller råd om at de må melde og at det er en plikt de har. Men så kan samme personen kontakte på nytt med bekymring for samme barnet, men med nye hendelser som underbygger bekymringen. Det kan skje flere ganger med samme person. Ved noen tilfeller har også leder for konsultasjonsteam fått forklart at personen ble frarådet å kontakte de av sin leder.

4.2 Pedagogisk leder

Intervju med en informant fra barnehage var viktig som følge av at problemstillingen tar sikte på barnehagens samarbeid, med særlig fokus på tverrfaglig konsultasjonsteam. Av intervjuet ønsket jeg å få opplysninger knyttet til hvordan barnehagen ser på samarbeidet, hvilken faktorer som er avgjørende for et godt samarbeid, hvorfor det er utfordrende og hvilken nytte barnehagen kan ha ved å bruke tverrfaglig konsultasjonsteam fra det oppstår en bekymring

og til handling. Den pedagogiske lederen hadde bakgrunn som førskolelærer, og har vært i sin stilling som pedagogisk leder siden hun var ferdig med sin utdanning for åtte år siden.

4.2.1 Tverrfaglig samarbeid

Tverrfaglig samarbeid er noe pedagogisk leder mener er viktig i prosessen fra det oppstår en bekymring. Selv føler hun trygghet i samarbeidet med andre faginstanser, som følge av at hun selv har erfaringer med samarbeid, etter hendelser både privat og i jobbsammenheng.

Det at man har et godt samarbeid med barnevernet, politi, helsestasjon, familievernkontor og BUP blir nevnt som nødvendig for å sikre ivaretagelsen av barna. De sitter på mye god kunnskap som er nødvendig. Hun mener at et godt samarbeid også fordrer at de med en bekymring for et barn har kunnskap nok om fenomenet og at de tør å ta kontakt med faginstanser eller med konsultasjonsteam. Sånn trekkes også barnehageansattes forpliktelser til lovverket inn som nødvendig for samarbeidet.

Det å ha støtte og noen å snakke med underveis kommer også frem som et form for samarbeid mener den pedagogiske lederen. Det å kunne snakke med styrer i barnehagen eller ta en telefon til konsultasjonsteam bare for å få litt støtte i prosessen og å høre at det valget man har tatt er rett. Det er med på å sørge for et godt samarbeid senere også.

4.2.2 Samarbeid med tverrfaglig konsultasjonsteam

Pedagogisk leder informerte om at hun tidligere hadde deltatt på en konsultasjon og jeg stilte henne spørsmål rundt hvordan hun oppfattet konsultasjon og hva som skjedde under konsultasjonen. Pedagogisk leders svar samsvarer godt med hvordan leder for konsultasjonsteam forteller at de arbeider (Vedlegg 6).

Hun syntes det er godt at konsultasjonsteamet i denne kommunen er flinke til å være synlige og i forkant sender ut informasjon om når de tenker å avholde møter.

”Sånn visste vi at det var kort vei å ta en telefon til de og høre om vi kunne finne en tid til å drøfte bekymringene og tankene.”

I intervjuet kommer det frem at pedagogisk leder er svært fornøyd med samarbeidet med konsultasjonsteam, og at det er trygt og godt. Hun påpeker at det er viktig at de som har erfart et godt samarbeid med konsultasjonsteam videreformidler dette så flere kan få forståelse for hvor nyttig det er å bruke dem.

4.2.3 Nytteverdien av konsultasjonsteam

Pedagogisk leder får spørsmål om hva hun tenker er nytteverdien ved å bruke konsultasjonsteam.

”Jeg ser absolutt nytteverdien og ...der kunne jeg sitte, så kunne jeg bare få snakke litt fra magesfølelse og bekymring og stille spørsmål.”

Videre forteller hun hvordan hun opplevde hele prosessen som en strukturert gjennomgang av hennes bekymring. Gjennom prosessen fikk henne råd og veiledning på hvordan prosessen burde håndteres videre.

”Det er mange hoder der med ulik kompetanse som kan samles og da får man en veldig grundig veiledning der mange er med og støtter deg og hjelper deg.”

Hun snakker om hvordan erfaringen ved å bruke de instansene man kan, som blant annet konsultasjonsteam gjør at man blir tryggere ved en senere anledning og man får økt kunnskap selv. Jeg stiller henne spørsmål om det er lettere å håndtere mistanke nå som man kan bruke konsultasjonsteam og da svarer hun at det alltid kan være litt skummelt å dele tankene sine i sånne situasjoner, uansett om det er med barnevernet eller politiet, men det er bedre med konsultasjonsteam for man sitter der for råd og ikke for å melde inn noe.

”Min opplevelse var at dette var flotte, gode mennesker som var opptatt av å ivareta meg også og jeg kunne si hva som helst, det var helt anonymt og jeg følte meg trygg.”

Hun forteller videre at det var godt å få tilbakemelding på hvordan hun hadde håndtert situasjonen, fordi man står ganske alene når ting skal være anonymt hele veien og man blir tryggere for videre handling og man opplever at samarbeidet er viktig og nyttig.

4.2.4 utfordringer og mangler i det tverrfaglige samarbeidet

Pedagogisk leder forteller at hun tror det er mange faktorer som virker inn på hvorfor samarbeidet ikke fungerer, men at det haster å få på plass et fungerende samarbeid. Hun nevner at temaet er tungt og uforståelig for noen, noen er redd for trusler, noen vil ikke skade barnet ytterligere og noen mangler kunnskap.

”Det å på en måte ståsette seg og tenke ”Okei, hva ønsker jeg for barnet. Man vil ikke at barn skal leve med vold eller overgrep og det er jo også lovbrudd om man velger å ikke melde.”

Usikkerhet og kunnskap

Usikkerhet hos den med en bekymring kommer frem hos pedagogisk leder, som en utfordring. Jeg spør hvorfor hun tror terskelen for å melde er så høy og hun svarer at hun tenker det blant annet kan være at vi tilegner andre voksne egenskaper som de kanskje ikke har, samtidig som man er redd for seg selv, verner sin relasjon til foreldrene og føler på en frykt for å ødelegge for barnet, selv om det er barnets beste man tenker på. *”Det er veldig mange ting som går gjennom hode før man melder en bekymring.”* Hun forteller også at det avhenger nok veldig av sakens art. Dersom det har vært en konkret hendelse eller du har sett eller opplevd noe som gjør deg sikker på at det har forkommet et overgrep så melder man også lettere, men ved en bekymring er man redd for å ta feil.

På spørsmål om hun har noen tanker på hvordan vi kan senke terskelen kommer viktigheten av kunnskap inn.

”Informasjon og kompetanse tror jeg er kjempeviktig og kanskje noe sånn, der vi får deltatt litt aktivt for en husker jo gjerne bedre da... Og hvis du har info og kompetanse på hva du skal se etter så tror jeg nok at den terskelen blir lavere.”

Hun tenker at de som sitter på fagkompetansen, som blant annet barnevernet, konsultasjonsteam og politi kan komme oftere til barnehagen for å formidle kunnskapen, uten at det er barnehagene som må kontakte de for at de skal komme. Hun ønsker at dette skal være et tiltak fra kommunene.

”Man skal ikke måtte ha et barn som har vært gjennom dette for at man skal ta initiativ. Man trenger kunnskapen før det på en måte da. Kurs og møter og sånt må komme først. For du ser det ikke før du tror det, du må tro at det skjer før du har øyer som ser det.”

4.2.5 Få ansvaret opp på systemnivå

Pedagogisk leder legger særlig vekt på viktigheten av å få temaet opp på et systemnivå for å kvalitets sikre arbeidet og at staten og kommunene bør ta et større ansvar for at barnehagene aktivt arbeider med kompetanseheving om temaet og aktivt utfører sin plikt. Dette kommer frem ved flere av spørsmålene jeg stiller henne, både om hva hun tenker om selve samarbeidet, hvordan man kan bedre samarbeidet og hva som er utfordrende med det.

”Viktigheten av å få det opp på et systemnivå, og også mer inn i barnehagelærerutdanningen. Det snakkes jo om kvalitetssikring, og da å kvalitets sikre at de de sender ut har gjennomført det de skal og har en kompetanse som går på de feltene der da. Styrker fremtidens barnehageansatte på disse temaene her”.

4.2.6 Kunnskap for å melde og handle

”..de ansatte kompetanse er jo kjempeviktig.”

Kunnskap og kompetanse hevder hun er helt nødvendig for å kunne avdekke og for å handle. Og for at de skal få denne kunnskapen legger hun vekt på at det må holdes kurs og det må snakkes om. Hun snakker om at statistikken viser at mange barn går et helt liv uten at overgrepene blir fanget opp, og at kurs og kunnskapsheving er nødvendig for at tallene i statistikken skal gå ned.

”Vi må jo ha førstehjelpskurs, vi må jo kunne hjerte og lungeredning, så litt i samme gate mener jeg en bør ha kurs om dette.”

Pedagogisk leder vektlegger viktigheten av at studenter som skal bli barnehagelærer må være klar over sitt ansvar og sin plikt. Hun viser til at dette er et ansvar fra utdanningen sin side og forteller at kunnskap om temaet, ansvar og plikter må presenteres i studiet.

” Men igjen så kan jo utdanningen være med på å trygge deg og gi deg styrke til å stå i sånne situasjoner da. For de er jo viktige å ta når de kommer. ”

Hun forteller hvordan kunnskap også ligger i erfaringer og at det hjelper å dele erfaringer med andre for at også de skal kjenne på at det høres greit ut og velger å benytte seg av samarbeidet.

5.0 Drøfting

I denne drøftingsdelen vil det tas utgangspunkt i den presenterte empirien og teorien for å drøfte hvordan barnehagen gjennom tverrfaglig samarbeid kan ivareta barn ved mistanke om seksuelle overgrep. Rådsøker vil i denne sammenheng være en generell betegnelse på de som bruker konsultasjonsteam, men da fokuset på barnehagens bruk av konsultasjonsteam danner kjernen for denne oppgaven anses derfor rådsøker som barnehageansatt i denne sammenheng.

5.1 Kompetanse som kjerneressurs for fruktbart samarbeid

Det skal nå drøftes hvordan kompetanse er essensielt for at en barnehage best skal nyttiggjøre seg av konsultasjonsteamets funksjoner. Det kan antas at samarbeidet mellom barnehagen og konsultasjonsteamet opererer i en form for symbiose ved at de er gjensidig avhengig av hverandre for å fungere best. Barnehagene bruker konsultasjonsteamene ved å avgi informasjon til de om sin bekymring, hvorpå konsultasjonsteamet handler på bakgrunn av denne informasjonen. Overføringen av informasjon er derfor essensiell for prosessen. Dette understreker også Leder for konsultasjonsteam i sin forklaring, og sier at denne informasjonen vil konsultasjonsteamet bruke i sine konsultasjoner for å kunne gi råd og veiledning i saken. Det er derfor vesentlig at informasjonen som blir overført til konsultasjonsteamet både er tilstrekkelig faglig fundert og detaljert for at rådene og veiledningen skal gi best effekt, noe som ifølge Pedagogisk leder oppnås gjennom å inneha kunnskap og kompetanse om temaet.

Ved at konsultasjonsteamet benytter seg av Reflekterende team-modell som metodikk, vil rådsøker være lyttende til de refleksjoner og drøftinger som finner sted under en konsultasjon (RVTS vest, u.å b). Dette, sammen med de råd og den veiledning som blir gitt, vil kunne medføre økt kunnskap hos rådsøkeren, noe Pedagogisk leder nevner som en effekt av disse erfaringene. Dette støttes av en rapport utført av Johansen og Dybsland på vegne av RVTS

Vest (2015). Rapporten er en evaluering med fokus på hvilken betydning konsultasjonsteamene har for egen målsetting om økt avdekking, samt økt kompetanse om tematikken innen kommunen som har etablert konsultasjonsteam. Evalueringen viser at konsultasjonene bidrar til økt kompetanse knyttet til vold og seksuelle overgrep mot barn, både blant rådsøker og hos teammedlemmene selv (s.16). Bruken av konsultasjonsteam vil følgelig kunne påvirke både barnehagens og konsultasjonsteamets egen kompetanse om hvordan man skal ivareta barn ved mistanke om seksuelle overgrep.

For å kunne avdekke og handle dersom det oppstår en bekymring eller mistanke om at et barn er utsatt for seksuelle overgrep, fordrer det at barnehageansatte innehar nødvendig kunnskap og kompetanse knyttet til temaet. Dette er noe personalet er forpliktet til gjennom Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11) og som er nødvendig for å oppfylle barnehagens formålsparagraf (Barnehageloven, 2005, §1). Nødvendigheten av personalets kunnskap og kompetanse understrekes også av Pedagogisk leder, og hun mener at kunnskapen best kan oppnås gjennom erfaring, kurs og ved å samtale om emnet. Videre nevner hun at emnene bør få et større fokus i barnehagelærerutdanningen, da det naturlig vil være i utdanningen at kunnskapsgrunlaget legges, men det fordrer for dette tilfellet at utdanningsinstitusjonen fronter temaene som en del av pensum. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2013, s.142) har utarbeidet en strategi for bekjempelsen av vold og seksuelle overgrep mot barn og unge. I denne strategien, som har fått navnet Barndommen kommer ikke i reprise, trekkes kompetanseheving i utdanningen frem som et viktig tiltak som følge av at det til nå viser seg å være lite av det.

Denne viktigheten av kunnskap og kompetanseheving innen temaet seksuelle overgrep mot barn trekkes frem som høyst nødvendig av begge informantene. De sammenligner viktigheten av tilegnelse av denne kunnskapen med viktigheten av førstehjelpskurs, og trekker inn hvordan det i barnehagen er pålagt å ha førstehjelpskurs. Aasland (2014, s. 29) støtter opp om dette og hevder at kunnskap om dette temaet bør prioriteres på lik linje som andre traumer barn opplever.

Når konsultasjonsteam kan anses som en samling av kompetanser er det med andre ord kompetanse som i seg selv danner rammene for et fruktbart samarbeid, sammen med rådsøkers kompetanse.

5.2 Effekter ved samarbeidet

Når det nå har blitt etablert en forståelse av kompetansens effekt for at samarbeidet skal fungere godt, skal det nå drøftes hvilke konkrete effekter samarbeidet mellom konsultasjonsteam og barnehage vil ha for å best sette barnehagen i stand til å ivareta barn ved mistanke om seksuelle overgrep.

Som følge av konsultasjonsteamets brede kompetansespekter kan barnehagen ved samarbeidet med konsultasjonsteam oppnå potensielt svært gode effekter på arbeidet med å avdekke og ivareta barn som er utsatt for seksuelle overgrep. En av de viktigste grunnene til dette mener Pedagogisk leder er at konsultasjonsteamet består av *”mange hoder med god kompetanse”*, og hun anser dette som grunnlagsgivende for den gode veiledningen og støtten hun fikk. Konsultasjonsteamet utfører dermed rollen sin til å gjøre rådsøker i bedre stand til å gjennomføre overveide avgjørelser i forbindelse med bekymring eller mistanke. Videre forteller Pedagogisk leder også at tilbakemeldingene hun mottok på hvordan hun hadde håndtert saken så langt, bidro til at hun følte trygghet for handling videre. Samarbeidet mellom barnehagen og konsultasjonsteamet fører følgelig til at det blir formidlet ny kunnskap (Søftestad, 2018, s. 231), og dette vil igjen kunne være med på å gjøre rådsøker bedre egnet til å fatte gode beslutninger.

Samarbeidet med konsultasjonsteam vil i tillegg til å kunne bidra til bedre avgjørelser, også kunne bidra til raskere avgjørelser. Fremfor at den som fatter en bekymring eller mistanke over en lenger periode alene må foreta en vurdering for å samle et godt nok grunnlag til at den føler trygghet til å melde, kan konsultasjonsteam fungere som et mellomledd der man vil få raskere vurdering basert på det mistankegrunnlaget som foreligger. Pedagogisk leder forteller at det kan være skummelt å skulle kontakte noen om sin bekymring, og at man lett kan sitte å vurdere om man besitter nok informasjon til å handle. Hun føler derimot at det er lettere å tidligere ta tak i bekymringen når man kan samarbeide med et tverrfaglig konsultasjonsteam, da dette samarbeidet handler om å få råd og veiledning, fremfor at man oppretter en sak som vil få direkte konsekvenser. Hun understreker dermed at det foreligger en klar effekt på egen responstid ved grunnlag for mistanke, noe som kan føre til at tiltak treffes tidligere ovenfor barn det knyttes bekymring til.

En annen effekt av samarbeidet er at det kan bidra til senkning av terskelen for å melde fra eller å ta kontakt med samarbeidende instanser. Dersom man oppnår økt kunnskap og kompetanse, samt trygghet, vil man lettere kunne handle, noe som også poengteres av Pedagogisk leder. Et av konsultasjonsteamets formål er nettopp å komme inn så tidlig som mulig når det foreligger en bekymring, noe Leder for konsultasjonsteam presiserer, og som igjen fremgår av konsultasjonsteamets brukermanual (RVTS Vest, u.å. b). Kompetansen og tryggheten i samarbeidet mellom barnehagen og konsultasjonsteam vil dermed også kunne bidra at barnehagen kan overholde sine forpliktelser til samarbeid, jf. barnehageloven §22 (2005) og straffeloven § 196 (2005), og sine forpliktelser gitt i Forskrift om rammeplan for barnehage (2017, s. 11). Slik kan også konsultasjonsteam bidra til oppfyllelse av FNs barnekonvensjon artikkel 19 (1989) som tar sikte på at alle barn skal beskyttes mot alle former for fysiske og psykiske overgrep og misbruk.

5.3 utfordringer med tverrfaglig samarbeidet

Vi har sett at samarbeidet mellom barnehage og konsultasjonsteam kan være svært verdifullt og ha potensielt svært gode effekter på ivaretagelsen av barn ved mistanke om seksuelle overgrep. Det vil dog potensielt kunne knytte seg flere utfordringer til samarbeidet som vil kunne påvirke effektene av det. Vi skal nå diskutere noen av de mest sentrale utfordringene med bakgrunn i de funnene vi tidligere har presentert, og diskutere hvilke virkninger disse utfordringene kan ha for gevinstene av samarbeidet.

Usikkerhet er en av de største utfordringene det blir pekt på med et samarbeid, da det kan føre til at folk ikke våger å ta kontakt eller melde inn sin bekymring eller mistanke. Usikkerheten knyttet til hvorfor terskelen kan hevdes å være høy, kan være kompleks. Begge informantene, samt Søftestad (2018, s. 65-66), snakker om at usikkerheten kan skyldes en rekke faktorer, som blant annet redsel for å ta feil, redsel for egen trygghet, redsel for å forverre situasjonen for barnet, samt mangel på kunnskap. Usikkerheten kan føre til fortielse, både i det daglige og når det forekommer en bekymring eller mistanke.

Dersom folk ikke evner å snakke om fenomenet, vil også handling kunne bli utfordrende (Søftestad, 2018, s. 57) og effektene av det tverrfaglige samarbeidet forringes. Temaet seksuelle overgrep mot barn er et av Norges mest underkommuniserte og tabubelagte temaer

(Redd barna, u.å.). Det er et av de største samfunnsproblemene vi står ovenfor, og temaet er forbundet med fortielse, skam og skyld (Redd Barna, u.å.). Leder for konsultasjonsteam peker på at tabuet er en sentral del av utfordringen knyttet til vegring mot å ta kontakt eller melde fra ved bekymring. For å sikre handling kan det derfor være avgjørende at barnehagen legger til rette for kommunikasjon om temaet internt. I tillegg vil konsultasjonsteamet kunne stimulere til kommunikasjon fordi terskelen for å kontakte de gjerne kan oppleves lav. Dermed vil også usikkerheten som oppstår som følge av temaet reduseres, noe som igjen gjør barnehagen mer egnet til å treffe bedre avgjørelser. Usikkerheten rundt temaet kan ha store negative effekter på ivaretagelse og avdekking, men konsultasjonsteamet kan bidra til å redusere dette.

Usikkerhetsmomentenes tilstedeværelse kan med andre ord heve terskelen for å melde ifra, noe som vil kunne påvirke barnehagens overholdelse av sine forpliktelser, jf. barnehageloven §22 (2005) og straffeloven § 196 (2005), samt forpliktelser gitt i Forskrift om rammeplan for barnehage (2017, s. 11). Det er derfor som tidligere nevnt nødvendig at barnehagepersonalet innehar god kunnskap og kompetanse knyttet til ulike aspekter ved temaet seksuelle overgrep mot barn, slik at terskelen kan reduseres og holdes nede. Det kan også antas at høyere kompetanse vil være med på å redusere usikkerheten for slik å kunne oppnå et mere fruktig samarbeid.

5.4 Etablering for å oppnå fruktbart samarbeid

For at et samarbeid skal være fruktbart er det visse faktorer som bør være etablert. Dette støttes opp av Knudsen (2004) sine tre kompatibilitetsfaktorer; domenekompatibilitet, ideologisk og kvalitetsmessig kompatibilitet og mandatkompatibilitet som han hevder er essensielt for et fungerende tverrfaglig samarbeid (Referert i Søftestad, 2018, s. 245). Pedagogisk leder og Leder for konsultasjonsteam viser stadig til hvordan de i hver sine fagfelt har et fokus på ivaretagelse av barn og handling til barns beste. Det kan følgelig hevdes at barnehagen og konsultasjonsteamet har felles domene, noe som er essensielt for at det tverrfaglige samarbeidet skal fungere optimalt.

Barnehagen og tverrfaglig konsultasjonsteam kan sies å ha en felles faglig plattform, der det foreligger en felles forståelse og kunnskap rundt fenomenet seksuelle overgrep mot barn (s. 245).

Den felles forståelsen og kunnskapen gjelder kunnskap knyttet til overgrepssituasjonens kompleksitet, den overgrepsutsattes situasjon og hvilke fremgangsmåter som vil være formålstjenlige i arbeidet. Begge informantene viser under intervjuene til denne felles forståelsen av temaet, og det blir av begge frontet at det i samarbeidet foreligge respekt for hverandres kompetanse, og en tillit til alle deltakere av samarbeidet. Dermed kan aktørene også hevdes å ha ideologisk og kvalitetsmessig kompatibilitet, og følgelig kan aktørene hevdes å ha etablert gode rammer for et fruktbart samarbeid (Knudsen, 2004, referert i Søftestad, 2018, s. 245).

Det kan være hensiktsmessig å etablere forpliktende tverrfaglige samarbeidsrutiner mellom partene, og i noen tilfeller vil dette kunne hevdes å være nødvendig for at et samarbeid skal fungere (Søftestad, 2018, s. 16). Forskrift om rammeplan for barnehage (2017) og strategier som Barndommen kommer ikke i reprise (2013) legger begge føringer for at et samarbeid skal finne sted, for å sikre ivaretagelse av barn. Lovverket kan også være en faktor som sikrer samarbeid, men det foreligger ikke noe direkte mandat på et samarbeid mellom barnehagen og tverrfaglig konsultasjonsteam. Som følge av konsultasjonsteamets formål og funksjon som et mellomledd, vil det likevel kunne hevdes at partene til en viss grad har mandatkompatibilitet i kraft av føringer om samarbeid (Knudsen 2004, referert i Søftestad, 2018, s. 245), men den vil ikke nødvendigvis være tilstrekkelig og kan dermed være en utfordring for samarbeidet.

6.0 Avslutning

I denne oppgaven har barnehagens tverrfaglige samarbeid med fokus på samarbeidet med Konsultasjonsteam om vold og seksuelle overgrep vært sentralt for å kunne besvare min problemstilling; Hvordan kan barnehagen gjennom tverrfaglig samarbeid best ivareta barn ved mistanke om seksuelle overgrep? Med dette fokuset var hensikten å se på hvilken nytteverdi samarbeidet kan ha, samt se hvilke utfordringer som kan virke inn på samarbeidet og slik på resultatet av ivaretagelsen av barna.

Gjennom teori og intervjuer utført med Pedagogisk leder og Leder for konsultasjonsteam, har vi belyst hvordan kompetanse danner grunnlaget for at bruken av konsultasjonsteam skal ha best effekt. Rådsøker anvender sin kompetanse for å vurdere mistanker, og på bakgrunn av denne kan rådsøker ta kontakt med konsultasjonsteamet for så å nyttiggjøre seg av deres

kompetanser for å fatte en riktig avgjørelse. Kompetanse både hos rådsøker og konsultasjonsteam er derfor essensielt for at bruken av dette tverrfaglige samarbeidet skal ha best effekt. Samtidig vil bruken av konsultasjonsteam også kunne føre til at rådsøkers kompetanse heves.

Samarbeidet mellom barnehagen og konsultasjonsteamet vil også kunne ha andre effekter enn å styrke rådsøkers evne til å foreta beslutninger og derigjennom rådsøkers kompetanse. Ved å bruke konsultasjonsteam kan også terskelen for å ta kontakt eller melde fra om mistanke kunne senkes ved at erfaringsbasert kunnskap videreformidles. En annen positiv effekt som er blitt belyst er hvordan samarbeidet kan resultere i kortere responstid fra mistanke oppstår til handling foretas.

Det knytter seg dog også utfordringer til et slikt samarbeid. Usikkerhet kan hevdes å være en av de største utfordringene knyttet til samarbeidet, og som følge av usikkerhetens kompleksitet vil dette kunne få følger for å oppnå de ønskede effektene av samarbeide. Usikkerhet trekkes også frem som en sentral årsak til at terskelen i utgangspunktet er høy, men med kunnskap og erfaring med bruk av konsultasjonsteam kan usikkerheten reduseres. En annen vesentlig utfordring som trekkes frem er mangelen på kunnskap om både temaet barn utsatt for seksuelle overgrep og kunnskap om konsultasjonsteamets eksistens, arbeidsmetodikk og funksjon. Derfor poengteres viktigheten av at konsultasjonsteam må synliggjøres i samfunnet for å kunne ha størst mulig effekt.

Oppsummert kan vi slå fast at gevinstene ved det tverrfaglige samarbeidet mellom barnehagen og tverrfaglig konsultasjonsteam særlig fører til bedre og raskere ivaretagelse og avdekking, og at barnehagens kunnskap og kompetanse for ivaretagelse og handling styrkes. Barnehagen er til syvende og sist den ansvarlige for barnet som går i barnehagen og dette stiller derfor krav til kontinuerlig kompetanseutvikling og en organisasjon som stadig fremmer viktigheten av arbeidet med ivaretagelsen av barn. Konsultasjonsteamet styrker barnehagens evne til å ivareta barn ved mistanke om seksuelle overgrep, og kan dermed være en sterk bidragsyter til at barnehagen overholder sine forpliktelser knyttet til å ivareta barn. Tverrfaglig samarbeid med konsultasjonsteam kan dermed føre til å endre livene til barn som er utsatt for seksuelle overgrep, og gi de håp for en bedre fremtid.

Referanseliste

Aasland, M. (2014). *"-si det til noen-". En bok om seksuelle overgrep mot barn og unge* (3. utg. ed.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Askheim, O.-G. A. & Grenness, T. (2008). *Kvalitative metoder. For markedsføring og organisasjonsfag*. Oslo: Universitetsforlaget.

Barnehageloven. (2005). Lov om barnehager (LOV-2005-06-17-64). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Barnekonvensjonen. (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter*. Hentet fra <https://barneombudet.no/for-voksne/barnekonvensjonen/hele-barnekonvensjonen/#19>

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2013). *Barndommen kommer ikke i reprise. Strategi for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014–2017)*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/strategi_overgrep_m.bokmerker_revidert.pdf

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2013). *En god barndom varer livet ut. Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017)*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/foa/bld_overgrep_web.pdf

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (2017, 28. desember). *Seksuelle overgrep mot barn*. Hentet fra https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Oppvekst/Vold_og_overgrep_mot_barn/Seksuelle_overgrep_mot_barn/

Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>

Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Red.). (2012). *Kvalitative metoder. Empiri og teoriutvikling*. Oslo: Gyldendal forlag.

Dalland, O (2007). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2010. 15.januar). *Kvalitative og kvantitative forskningsmetoder – likheter og forskjeller*. Hentet fra <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/medisin-og-helse/kvalitativ-forskning/1-kvalitative-og-kvantitative-forskningsmetoder--likheter-og-forskjeller/>

Dyb, G. (2008). Seksuelle overgrep. I Ø. Kvello (Red.), *Oppvekst: Om barns og unges utvikling og oppvekstmiljø* (s. 431-444). Oslo: Gyldendal akademisk.

Eidhamar, L. G. & Leer-Salvesen, P. (2014). *Nesten som deg selv. Barn og etikk*. Oslo: Cappelen Damm Akademiske.

Forvaltningsloven. (1967). Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (LOV-1967-02-10). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10>

Glavin, K. & Erdal, B. (2018). *Tverrfaglig samarbeid i praksis. Til beste for barn og unge i kommune-Norge*. Oslo: Kommuneforlaget

Johannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til Samfunnsvitenskapelig metode*. 4. Utgave. Oslo: Abstrakt forlag AS

Johansen, V.A. & Dybsland, R. (2015). *Evaluering av «Konsultasjonsteam-modellen i region vest» og prosjektet «Avdekking av vold og seksuelle overgrep mot barn og unge - økt kapasitet og kompetanse på kommunalt nivå»*. Hentet fra <https://www.rvtsvest.no/konsultasjonsteam-om-vold-og-seksuelle-overgrep-mot-barn/>

Kripos. (2016). *Seksuelle overgrep mot barn under 14 år*. Oslo: Kripos.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplanen for barnehagen: innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Kvam, M. H. (2001). *Seksuelle overgrep mot barn*. Oslo: Universitetsforlaget.

Larsen, A.K. & Slåtten, M.V. (2015). *En bok om oppvekst. Samfunnsfag for barnehagelærere*. (4utg.) Bergen: Fagbokforlaget

Lynne, A. (u.å.). Dybdeintervjuer. Hentet fra <https://responsanalyse.no/metoder/kvalitative-metoder/dybdeintervjuer/>

Rasmussen, K. (2012). *Personalgruppen*. Oslo: Pedagogisk forum.

Redd Barna. (u.å.). *VOLD OG OVERGREP*. Hentet fra: <https://www.reddbarna.no/forstyr>

RVTS Vest. (u.å. a). *Konsultasjonsteam om vold og seksuelle overgrep mot barn*. Hentet fra <https://www.rvtsvest.no/konsultasjonsteam-om-vold-og-seksuelle-overgrep-mot-barn/>

RVTS Vest. (u.å. b). *Brukermanual for oppretting av konsultasjonsteam*. Hentet fra <https://www.rvtsvest.no/konsultasjonsteam-om-vold-og-seksuelle-overgrep-mot-barn/>

NOU 2017:12. (2017). *Svikt og svik*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.

Sosial- og helsedirektoratet. (2003). *Seksuelle overgrep mot barn : en veileder for hjelpeapparatet*. Hentet fra <https://www.bufdir.no/bibliotek/Dokumentside/?docId=061246611>

Statistisk sentralbyrå. (2018, 26.oktober). *Færre oppklarte lovbrudd i reformåret 2017*. Hentet fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/faerre-oppklarte-lovbrudd-i-reformaret-2017>

Straffeloven. (2005). Lov om straff (LOV-2005-05-20-28). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28>

Søftestad, S. (2018). *Grunnbok i arbeid med seksuelle overgrep mot barn*. Oslo: Universitetsforlaget.

Søftestad, S. (2005). *Seksuelle overgrep. Fra privat avmakt til tverrfaglig handlekraft*. Oslo: Universitetsforlaget.

Thoresen, S. & Hjemdal, O.K (red.). (2014). *Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv*. (NKVTS Rapport nr.1 2014). Hentet fra <https://www.nkvts.no/rapport/vold-og-voldtekt-i-norge-en-nasjonal-forekomststudie-av-vold-i-et-livsløpsperspektiv/>

World Health Organization. (2016). *Child Maltreatment*. Hentet fra <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>

Vedlegg 1 – Informasjon og samtykkeskjema- Konsultasjonsteam

Vil du delta i forskningsprosjektet *”Fra bekymring til handling”?*

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å belyse viktigheten av barnehagens tverrfaglige samarbeid med offentlige instanser og Konsultasjonsteam, samt belyse hvordan barnehagepersonalets handlingskompetanse er avgjørende for å best ivareta barn ved mistanke om seksuelle overgrep. Problemstillingen er som følger: *”Hvordan kan barnehagen gjennom tverrfaglig samarbeid og handlingskompetanse best ivareta barn ved mistanke om seksuelle overgrep?”*

I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Prosjektet gjennomføres i forbindelse med en bacheloroppgave i barnehagelærerutdanning.

Bufdir (2017) viser at det i en norsk undersøkelse ble oppgitt at 15% av norske statsborgere, hvorav 1 av 5 er kvinner og 1 av 10 er menn, skal ha blitt utsatt for seksuelle overgrep som barn. Dette er urovekkende høye tall og selv disse tallene er langt i fra det reelle antallet da det er en stor del mørketall som av ulike årsaker ikke lar seg medregne. Konsekvensene for barnet som ikke får den hjelpen det fortjener er fatale og profesjonsutøverne kan bidra til en bedre fremtid for disse barna.

Barnehagepersonalet som er i daglig interaksjon med barna har den beste muligheten for å kunne avdekke barn som er utsatt for seksuelle overgrep. Dette fordrer at vi gjør veien til å melde kortere, og det igjen fordrer at vi styrker det tverrfaglige samarbeidet og øker handlingskompetansen til barnehagens personale.

Jeg ønsker i min oppgave å belyse viktigheten av dette samarbeidet, samt avdekke hvorfor terskelen for å melde er så høy når det er barnehageansattes plikt jf. Barnehagelovens § 22 om opplysningsplikt til barnevernet og når det ligger i barnehagens mandat at ”Personalet skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og vite hvordan dette kan forebygges og oppdages. Personalet skal kjenne til opplysningsplikten til barnevernet, jf. barnehageloven § 22.” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.11). I barnehagens verdigrunnlag er omsorg en sentral del sammen med lek og læring, slik at barnet får en allsidig utvikling (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 7).

En viktig forutsetning for å melde er at personalet har den nødvendige kunnskapen og kompetansen, samt føler trygghet til å melde. Jeg ønsker å se hvilken nytte Konsultasjonsteam har for barnehagen og offentlige instanser i slike saker.

Mitt prosjekt vil i stor grad ta utgangspunkt i Norsk offentlig utredning 2017:12 Svikt og svik. Rapporten er en gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt. Den er utarbeidet med det formål å avdekke hvorvidt, i hvilken grad og på hvilken måte det har forekommet svikt i det offentlige tjenesteapparatets håndtering av disse sakene, og å gi anbefalinger som kan bidra til at fremtidige tilfeller forebygges og forhindres (NOU 2017:12, 2017). Forskningen vil se på hvordan barnehagen arbeider med kompetansen til barnehagepersonalet, viktigheten av det tverrfaglige samarbeidet, samt se hvordan vi kan jobbe med økt handlingskompetanse og styrking av det tverrfaglige samarbeidet, med fokus på benyttelse av Konsultasjonsteam.

I prosjektet vil jeg arbeide med forskningsspørsmål knyttet til hvordan barnehagen arbeider med andre tverrfaglige instanser og handlingskompetanse. En sentral del av forskningen vil basere seg på hvordan barnehagen benytter konsultasjonsteam som et middel.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet – Bergen er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg ønsker å få en dypere forståelse for arbeidet som utføres hos dere. Hva skjer når dere får en telefon fra en person med en bekymring om at et barn er utsatt for seksuelle overgrep og hva skjer under en konsultasjon. Dette sammen med opplysninger, tanker og meninger dere har knyttet til et tverrfaglig samarbeid vil være med å styrke min oppgave og fornye min kunnskap om dette temaet. Jeg håper at dette vil bidra til at også flere kan få kunnskap om hvordan dere arbeider slik at flere kan benytte seg av deres råd og veiledning.

Hva innebærer det for deg å delta?

Det vil bli holdt et semistrukturert, kvalitativt forskningsintervju med åpne spørsmål knyttet til blant annet hvem dere er, hvordan dere arbeider og tverrfaglig samarbeid.

Det er ønsket at jeg får frem dine meninger, tanker og erfaringer. Der jeg ønsker å få frem mer detaljer eller inngående informasjon vil det kunne komme oppfølgingsspørsmål. Dersom noe blir uklart for meg vil jeg kunne be deg utdype eller si det en gang til. Intervjuet vil ta fra 40 – 60 minutter avhengig av svar og oppfølgende spørsmål og du vil også avslutningsvis få komme med innspill eller informasjon du mener er nyttig dersom du ønsker det.

I tillegg til å notere litt, vil intervjuet vil bli tatt opp med diktafon dersom du samtykker til dette. Dette er for at jeg som intervjuer skal kunne konsentrere meg om intervjuets emne og dine svar. Dette vil hjelpe meg når jeg etter intervjuet skal analysere og transkribere intervjuet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke

samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Samtykke ligger vedlagt i dette skrivet.

Ditt personvern – hvordan jeg oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet.

Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Foruten meg (studenten) vil det kun være min veileder som har tilgang til de opplysninger som kommer frem.
- For å sikre at ingen uvedkommende får tilgang til personvernopplysningene vil navn og kontaktopplysninger lagres med dekknavn adskilt fra det øvrige materialet.
- Opplysninger og innsamlet data vil lagres på en enhet med personlig passord. Det skal ikke være noe som viser til en kobling mellom disse.

Hva skjer med opplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 31.05.2019. Det vil på dette tidspunktet kun være dine kontaktopplysninger med kodenavn igjen og ved en godkjennelse av prosjektet vil alle kontaktopplysninger bli slettet. Dersom du samtykker til det, ønsker jeg å kunne beholde kontaktopplysningene og eventuelt kontakte dere på nytt dersom dette er nødvendig ved en ikke bestått oppgave.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg,
- å få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet – Bergen har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandling av personopplysning i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket. Referanse nr: 534423

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Stine Anita Løvli – E-post: 180982@stud.hvl.no
- Høgskulen på Vestlandet ved Elisabeth Bakke.
E-post: Elisabeth.Bakke@hvl.no Tlf: +47 40 22 75 38
- Vårt personvernombud: E-post - personvernombud@hvl.no.

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen
Stine Anita Løvli

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet ”*Fra bekymring til handling*”, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg kan trekke mitt samtykke når jeg vil, uten å oppgi grunn og uten at det fører med seg konsekvenser.

Jeg samtykker til:

- Å delta i kvalitativt forskningsintervju
- At det blir brukt diktafon i intervjuet.
- Ved underkjent oppgave, kan studenten om nødvendig for oppgaven kontakte meg.

Jeg samtykker til at mine personopplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 25.06.2019

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2 – Informasjon og samtykkeskjema- Styrer

Vil du delta i forskningsprosjektet *”Fra bekymring til handling?”*

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å belyse viktigheten av barnehagens tverrfaglige samarbeid med offentlige instanser og Konsultasjonsteam, samt belyse hvordan barnehagepersonalets handlingskompetanse er avgjørende for å best ivareta barn ved mistanke om seksuelle overgrep. Problemstillingen er som følger: *”Hvordan kan barnehagen gjennom tverrfaglig samarbeid og handlingskompetanse best ivareta barn ved mistanke om seksuelle overgrep?”*

I dette skrevet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Prosjektet gjennomføres i forbindelse med en bacheloroppgave i barnehagelærerutdanning.

Bufdir (2017) viser at det i en norsk undersøkelse ble oppgitt at 15% av norske statsborgere, hvorav 1 av 5 er kvinner og 1 av 10 er menn, skal ha blitt utsatt for seksuelle overgrep som barn. Dette er urovekkende høye tall og selv disse tallene er langt i fra det reelle antallet da det er en stor del mørketall som av ulike årsaker ikke lar seg medregne. Konsekvensene for barnet som ikke får den hjelpen det fortjener er fatale og profesjonsutøverne kan bidra til en bedre fremtid for disse barna.

Barnehagepersonalet som er i daglig interaksjon med barna har den beste muligheten for å kunne avdekke barn som er utsatt for seksuelle overgrep. Dette fordrer at vi gjør veien til å melde kortere, og det igjen fordrer at vi styrker det tverrfaglige samarbeidet og øker handlingskompetansen til barnehagens personale.

Jeg ønsker i min oppgave å belyse viktigheten av dette samarbeidet, samt avdekke hvorfor terskelen for å melde er så høy når det er barnehageansattes plikt jf. Barnehagelovens § 22 om opplysningsplikt til barnevernet og når det ligger i barnehagens mandat at ”Personalet skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og vite hvordan dette kan forebygges og oppdages. Personalet skal kjenne til opplysningsplikten til barnevernet, jf. barnehageloven § 22.” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.11). I barnehagens verdigrunnlag er omsorg en sentral del sammen med lek og læring, slik at barnet får en allsidig utvikling (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 7).

En viktig forutsetning for å melde er at personalet har den nødvendige kunnskapen og kompetansen, samt føler trygghet til å melde. Jeg ønsker å se hvilken nytte Konsultasjonsteam har for barnehagen og offentlige instanser i slike saker.

Mitt prosjekt vil i stor grad ta utgangspunkt i Norsk offentlig utredning 2017:12 Svikt og svik. Rapporten er en gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt. Den er utarbeidet med det formål å avdekke hvorvidt, i hvilken grad og på hvilken måte det har forekommet svikt i det offentlige tjenesteapparatets håndtering av disse sakene, og å gi anbefalinger som kan bidra til at fremtidige tilfeller forebygges og forhindres (NOU 2017:12, 2017). Forskningen vil se på hvordan barnehagen arbeider med kompetansen til barnehagepersonalet, viktigheten av det tverrfaglige samarbeidet, samt se hvordan vi kan jobbe med økt handlingskompetanse og styrking av det tverrfaglige samarbeidet, med fokus på benyttelse av Konsultasjonsteam.

I prosjektet vil jeg arbeide med forskningsspørsmål knyttet til hvordan barnehagen arbeider med andre tverrfaglige instanser og handlingskompetanse. En sentral del av forskningen vil basere seg på hvordan barnehagen benytter konsultasjonsteam som et middel.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet – Bergen er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Deres barnehage er valgt på et tilfeldig grunnlag, men slik det kommer frem av Rammeplanen for barnehagen er det styrer sitt ansvar å sikre at barnehagen har nødvendige rutiner for samarbeid med relevante institusjoner, sørger for kompetanseheving og sørge for at personalet jobber mot felles mål (KD, 2017, s.16). Nettopp derfor ønsker jeg å intervju deg som styrer i barnehagen for å se hvordan tanker og meninger du som øverste leder har, knytte til tverrfaglig samarbeid, ivaretagelsen av barn utsatt for seksuelle overgrep og barnehagens handlingskompetanse.

Hva innebærer det for deg å delta?

Det vil bli holdt et semistrukturert, kvalitativt forskningsintervju med åpne spørsmål knyttet til blant annet tema om seksuelle overgrep mot barn, handlingskompetanse og tverrfaglig samarbeid. Det er ønsket at jeg får frem dine meninger, tanker og erfaringer. Der jeg ønsker å få frem mer detaljer eller inngående informasjon vil det kunne komme oppfølgingsspørsmål. Dersom noe blir uklart for meg vil jeg kunne be deg utdype eller si det en gang til. Intervjuet vil ta fra 40 – 60 minutter avhengig av svar og oppfølgende spørsmål og du vil også avslutningsvis få komme med innspill eller informasjon du mener er nyttig dersom du ønsker det.

I tillegg til å notere litt, vil intervjuet vil bli tatt opp med diktafon dersom du samtykker til dette. Dette er for at jeg som intervjuer skal kunne konsentrere meg om intervjuets emne og dine svar. Dette vil hjelpe meg når jeg etter intervjuet skal analysere og transkribere intervjuet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Samtykke ligger vedlagt i dette skrevet.

Ditt personvern – hvordan jeg oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrevet. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Foruten meg (studenten) vil det kun være min veileder som har tilgang til de opplysninger som kommer frem.
- For å sikre at ingen uvedkommende får tilgang til personvernopplysningene vil navn og kontaktopplysninger lagres med dekknavn adskilt fra det øvrige materialet.
- Opplysninger og innsamlet data vil lagres på en enhet med personlig passord. Det skal ikke være noe som viser til en kobling mellom disse.

Hva skjer med opplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 31.05.2019. Det vil på dette tidspunktet kun være dine kontaktopplysninger med kodenavn igjen og ved en godkjennelse av prosjektet vil alle kontaktopplysninger bli slettet. Dersom du samtykker til det, ønsker jeg å kunne beholde kontaktopplysningene og eventuelt kontakte dere på nytt dersom dette er nødvendig ved en ikke bestått oppgave.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg,
- å få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet – Bergen har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandling av personopplysning i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket. Referanse nr: 534423.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Stine Anita Løvli – E-post: 180982@stud.hvl.no

- Høgskulen på Vestlandet ved Elisabeth Bakke.
E-post: Elisabeth.Bakke@hvl.no Tlf: +47 40 22 75 38
- Vårt personvernombud: E-post - personvernombud@hvl.no.
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no)
eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen
Stine Anita Løvli

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet ”*Fra bekymring til handling*”, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg kan trekke mitt samtykke når jeg vil, uten å oppgi grunn og uten at det fører med seg konsekvenser.

Jeg samtykker til:

- Å delta i kvalitativt forskningsintervju
- At det blir brukt diktafon i intervjuet.
- Ved underkjent oppgave, kan studenten om nødvendig for oppgaven kontakte meg.

Jeg samtykker til at mine personopplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet,
25.06.2019

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3 – Intervjuguide – Konsultasjonsteam

Intervjuguide – Konsultasjonsteam

Type intervju: Semistrukturert intervju.

Problemstilling: ”Hvordan kan barnehagen gjennom tverrfaglig best ivareta barn ved mistanke om seksuelle overgrep?”

Bakgrunnsinformasjon:

- Hva er din stillingstittel?
- Hvor lenge har du vært i din stilling?
- Hva er din bakgrunn?

Konsultasjonsteam:

- Hvem sitter i konsultasjonsteamet?
 - o Hvorfor er det satt sammen slik?
 - o Er det noen utfordringer med sammensetningen?
- Kan du fortelle litt om hvordan dere arbeider?
 - o Hvordan foregår en konsultasjon?
 - o Kan du fortelle meg om en hendelse eller en samtale du har hatt med en fra barnehagen?
- Hva skjer når partene skiller lag? Etter konsultasjonen.
- Hvilke råd er det vanlig at dere gir?
- Hva vil du si er nytteverdien av konsultasjonsteam?
- Hva kunne vært bedre?

Generelt

- I min oppgave trekker jeg frem rapporten NOU 2017:13 Svikt og svik
 - o Er du kjent med denne rapporten?
 - o Hvis ja; Kan du fortelle meg dine synspunkter på denne rapporten?
- Hvordan opplever du det tverrfaglige samarbeidet med barnehagen?

- Hvilke faktorer vil du si er årsaken til at det tverrfaglige samarbeidet ikke fungerer?
 - o Hvordan kan man gjøre noe med dette?

- Hva savner dere fra barnehagene? – Hva kunne de gjort bedre eller blitt bedre på?
- Har dere tall på hvor mange av de som tar kontakt er barnehagepersonell?
- Hvorfor tror du terskelen for å melde ifra er så høy?
 - o Hva er dine råd for å kunne senke denne terskelen?

- Dere er underlagt taushetsplikt på lik linje som andre, men har dere egne betingelser på når disse ikke vil gjelde?

Øvrig:

- Har du noe du ønsker å legge til?

Vedlegg 4 – Intervjuguide - Styrer/pedagogisk leder

Intervjuguide - styrer

Type intervju: Semistrukturert intervju.

Problemstilling: ”*Hvordan kan barnehagen gjennom tverrfaglig samarbeid best ivareta barn ved mistanke om seksuelle overgrep?*”

Bakgrunnsinformasjon:

- Hvor lenge har du vært i din stilling?
- Hva er din bakgrunn?

Tverrfaglig samarbeid:

I min oppgave trekker jeg frem rapporten NOU 2017:13 Svikt og svik.

- o Er du kjent med denne rapporten?
- o Hvis ja; Kan du fortelle meg dine synspunkter på denne rapporten?

Rapporten viser en svikt i det tverrfaglige samarbeidet knyttet til avdekking av seksuelle overgrep.

- Hvilken tanker gjør du deg som styrer når rapporten viser at det tverrfaglige samarbeidet fungerer for dårlig?
- Hvilken faktorer tror du / vil du si er årsaken til at et samarbeid er utfordrende?
- Hvordan ville du som styrer arbeide for å bedre samarbeidet?
- Hvordan opplever du det tverrfaglige samarbeidet med samarbeidene instanser?
 - o Som bra; Hva gjør du for å bedre det?
 - o Som utfordrende; Hvordan da? Og hva kan mulige tiltak være for å bedre det hos dere?

I rapporten ble Konsultasjonsteam nevnt som svært nyttig da dette åpnet for at de med en bekymring kunne rådføre seg i vanskelige saker (NOU 2017:12, 2017, s.56).

- Hvilken nytte ser du i bruken av konsultasjonsteam?
- Er det lettere å håndtere mistanke nå, enn tidligere?

- I hvor stor grad benytter dere konsultasjonsteam?
- Er alle dine medarbeidere kjent med konsultasjonsteam?
 - o Hvordan ble de det?

Generelt:

- Det snakkes ofte om og påpekes også i rapporten Svikt og svik at terskelen for å melde ifra om en bekymring er høy.
 - o Hvorfor tror du terskelen for å melde ifra er så høy?
 - o Hvilke tiltak ser du for deg som hensiktsmessig og nødvendig for å senke terskelen for å melde ifra ved bekymring? - Hva er dine råd for å kunne senke denne terskelen?

Der det har vært mistanke om at et barn har vært utsatt for seksuelle overgrep, tilfelle er meldt ifra, barnet er blitt tatt ut av barnehagen for en periode og så kommer tilbake;

- Hvordan forholder de ansatte seg i barnehagen til dette barnet når h*n er tilbake?
- Hvordan samler dere informasjon om barn det er en bekymring for?

Mistanke:

- Har du selv opplevd å ha mistanke om at et barn er utsatt for seksuelle overgrep?
- Hvilke refleksjoner har du gjort deg i ettertid?
- Hva har tidligere opplevelse(r) gjort med din måte å arbeide med temaet seksuelle overgrep mot barn på?

Øvrig:

- Har du noe du ønsker å legge til?

Vedlegg 5 – Godkjenning NSD

NSD Personvern
04.03.2019 11:11

Det innsendte meldeskjemaet med referansekode 534423 er nå vurdert av NSD.

Følgende vurdering er gitt:

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 04.03.2019. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.05.2019.

ANSATTE I BARNEHAGEN SIN TAUSHETSPLIKT

Barnehageansatte og konsultasjonsteam har taushetsplikt, og det er viktig at intervjuene gjennomføres slik at det ikke samles inn opplysninger som kan identifisere enkeltbarn, deres foreldre eller avsløre taushetsbelagt informasjon. Vi anbefaler at du er spesielt oppmerksom på at ikke bare navn, men også identifiserende bakgrunnsopplysninger må utelates, som for eksempel alder, kjønn, navn på barnehage, opprinnelsesland, diagnoser og eventuelle spesielle hendelser. Vi forutsetter også at dere er forsiktig ved å bruke eksempler under intervjuene.

Studenten og den ansatte har et felles ansvar for det ikke kommer frem taushetsbelagte opplysninger under intervjuet. Vi anbefaler derfor at studenten minner om taushetsplikten før intervjuet starter.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Dersom du benytter en databehandler i prosjektet må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vedlegg 6 – Konsultasjonsteam om vold og seksuelle overgrep

Innledningsvis ble det stilt spørsmål rundt organiseringen av konsultasjonsteam, hvem som sitter i det og hvorfor det er satt sammen slik det er, samt hvordan de arbeider. Jeg presenterer her en sammenfattelse av hva som ble fortalt av informanten.

Hvem som sitter i team varierer fra plass til plass, men informanten er koordinator for et tverrkommunalt team som dekker store områder. Her sitter i hovedsak representanter fra barnevern, politi og ppt, BUP med psykolog, familievernkontoret og kriesenter. Teamene er satt sammen tverretatlig og tverrfaglig for å ha ulike yrkesgruppers perspektiv og kompetanse, for slik å kunne gi best mulig råd og veiledning. Det er viktig at representantene er engasjerte og føler litt hjertebank for dette. Ppt representerer på en måte skole og barnehage, og selv om det er ønskelig å ha med noen fra barnehage og skole så vil ikke nødvendigvis opplegget fungere, samtidig som det kan virke avskremmende på den som er bekymret. En viktig forutsetning for at en konsultasjon skal ha en god kvalitet og at teamet skal fungere er at det er faste teammedlemmer som deltar på konsultasjonene. Dette bidrar til at man blir trygg på hverandre og utfører en bedre konsultasjon.

En konsultasjon foregår én gang i måneden, og da reiser teamet ut til der den som har en bekymring befinner seg. Dette gjøres blant annet for å minke terskelen for å kontakte konsultasjonsteam og for å gjøre situasjon mindre skummel. I forkant av møtene blir det sendt ut mail til alle som direkte eller indirekte er i kontakt med barn, for å informere om at et møte vil finne sted og at de kan komme dersom de har en bekymring. Dette er en del av tiltakene de har valgt for å gjøre seg synlige og minke terskelen for å oppnå kontakt. De som tar kontakt sender informasjon om sitt navn og arbeidssted, så avtales eventuelle møtetidspunkt. Når møte er i gang starter de med å fortelle forløpet i møte. Etter dette vil den som tok kontakt fortelle hva som har ført til bekymringen. Dette noteres så opp på en tavle som i et tankekart for at man skal se alle sider og hendelser som førte til bekymring og om bekymringen er noe å ta tak i videre. Etter dette er det spørsmålsrunder, der teamet stiller spørsmål som gir svar de ønsker å ha med videre i drøftingen.

Konsultasjonen foregår ved at de bruker en metodikk med navn Reflekterende team-modell. Modellen fungerer slik at konsultasjonsteamet ”stenger” personen ute, mens teamet reflekterer. Hensikten er at personen skal få en bedre forståelse for egen sak, gjennom å lytte til teamets refleksjoner. Teammedlemmene får på tur ytre hva de tenker om saken, samtidig som ingen skal avbryte den som har ordet. Personen er kun lytter på dette tidspunktet og må skrive ned eventuelle spørsmål eller ting som dukker opp. Når reflekteringen er over blir personen igjen invitert inn i samtalen og det er da rom for tilleggsspørsmål og opplysninger. Deretter bryter de med den reflekterende modellen og kommer med konkrete råd. Så opplyser teamet om hva de kan bidra med videre, som er videre veiledning, kurs eller støtte dersom det er ønskelig. Avslutningsvis har de en debriefing der det er rom for å slippe alle følelser løs da møtene kna føles intense som følge av sakens omfang og tema.

Utfordringer knyttet til konsultasjonsteamet her er at det kun er koordinatoren som har avsatt en stilling til dette arbeidet. De andre har det som en del av sine opprinnelige stillinger og dette kan føre til utfordringer, knyttet til reisetid, da det er lange distanser mellom møteplass og arbeidssted, samtidig som medlemmene gjerne har andre oppgaver de skulle ha gjort. Det ligger et stort press på de og det går lettest ut over konsultasjonsteam. Det er heller ikke alle ledere som ser like stor viktighet av teamet som teammedlemmene selv.